

Kellameistri õpipoisiks ehk viis tundi keskendumist

Andrus Laansalu

16. jaanuar 2021, 0:01
4 min lugemist

Jaanus Lillenberg selgitab artikli autorile kellamehanismi A-d ja B-d. FOTO: Sander Ilvest

Olete kellamehhanismi lahti kruvinud? Aga kas tagasi kokku panna õnnestus? Enamasti ei. Jaanus Lillenbergi koolitusel saab seda viga parandada.

▶ KUULA ARTIKLIT

Mingil mulle mitte teadaoleval põhjusel on üks mu kõige varasematest mälestustest seotud kellamehhanismiga. On kindel, et ma polnud siis veel kolmeaastane. Vanaisa võttis mu kaasa Paide kiriku torni. Seal oli tornikella mehaanika, suured hammasrattad ja ülekanded. Muidugi on see pilt unenäoline. Muidugi ma ei mäleta, milline hammasrattas millisega haagitud oli ja kuidas mehhanism töötas. Aga on päris kindel, et ma jäin seda vaatama ja ei tahtnud tükk aega kuhugi edasi minna. Seda episoodi kellamehhanismiga olen hiljem korduvalt unes näinud ja muidugi on praeguseks kunagine tegelikkus ja uni ammu kokku sulanud.

Hiljem selgus, et mulle tõepoolest meeldib mehaanika ja et kellamehhanismi juures tekkinud äratundmine jäi tiksuma kogu ülejäänud eluks. Tõsi, see rakendus konstruktoritele, jalgratastele, tööriistadele, võrridele ja tsiklitele, ja kellamehhanismiga mul läbimõeldud kokkupuuteid rohkem polnud. Läbimõtlematuid oli küll – see vana klassika, et igaüks, kellele meeldib mehaanika, lammutab ära ka mõne mittetöötava (või halvemal juhul töötava) kella. Süsteemsus, mida ma jalgratta ja väikse mootori juures suutsin rakendada, kellamehhanismile ei laienenud, ja tulemuseks oli, nagu ikka sellisel puhul, palju ilusaid ja huvitavaid hammasrattaid, mis keerlesid edaspidi kaunitl laual – nagu vurrid. Need, kes kellamehhanismidest midagi teavad, ei kiidaks sellist rakendust heaks, ja neil on õigus.

Aga mulle ei meeldi tehnika tuksikeeramine ja selle juurde jäämine. Ma tahaks, et kasvõi kunagi hiljem saabub kasvõi mingi selgus, mida siis tegelikult oleks pidanud tegema. Aga selleks ei paistnud mingit võimalust, sest kuidas sa ikka lähed kellasepakapikeses luup peas istuva inimese juurde ja ütled, et seleta mulle, kuidas sa seda katkist kella parandad, mille ma just sinu kätte tõi. Tal on vaja parandamisele keskenduda, mitte seletamisele.

Ja siis tuli teade, et on võimalik osaleda Jaanus Lillenbergi koolitusel (Lillenberg Watchmakers Club), kus kellamehhanism võetakse lahti ja pannakse kokku tagasi ja õpitakse aru saama, kuidas see mootor on konstrueeritud. Nii-öelda osalusvaatlus. Ettepanek, millest pole võimalik keelduda.

Sa ei saa panna monteerimisse rohkem jõudu. Ainult rohkem keskendumist.

Lillenbergi koolitus kestis umbes viis tundi ja osavõtjaid oli täpselt kolm. Kaks ülejäänud tehnikut olid kellade tundmises minust kaugel ees, üks neist tundis hästi veel ka koptereid ja teine mootorrattaid ja üldse igasugu mootoreid. Aga kuna tegemist oli kellamehhanismi peamiste elementide sissejuhatava lahtivõtmisega, ja mitte montaažipeensustega, siis väga märgavalt maha ma siiski ei jäänud.

Jaanus Lillenbergi sissejuhatava loengu käigus selgus ka, mis talle selliste koolituste korraldamiseks inspiratsiooni oli pakkunud. Kui ta oli otsustanud, et valib kelladega tegelemise oma edasiseks põhitegevuseks, hakkas ta otsima võimalusi õppida. Käis umbes kuue kellasepa juures rääkimas, et kas oleks võimalik õpipoisiks tulla, ükskõik mis tingimustel. Ja ei, ei olnud võimalik. Keegi ei tahtnud oma teadmisi edasi anda ja endale konkurenti koolitada. Kui arvestada tänapäevast infovälja ja võimalusi pääseda tehnilistele õppematerjalidele ligi, siis on selge, et selline suhtumine on sügavalt mõttetu. See ei aita kedagi ja info leitakse niikuinii üles. «Siis ma otsustasin, et teen ise täpselt vastupidi – hakkam õpetama, kuidas kellad töötavad ja kuidas neid parandada,» ütles Lillenberg.

Selle hoiakuga saab ainult nõustuda. Seda enam, et koolitusel oli jutuks, kui palju aega võtab korralik kellamehhanismi hooldus (millega kaasneb alati ka võimalike vigade väljaselgitamine). Sõltuvalt keerukusest võtab mehhanismi hooldus aega mõnest päevast mõne nädalani. Haruldaste ja antiiksete mehhanismidega võib aga koos varukomponentide jahtimisele kuluva ajaga minna kuid. Nii et kõigi olemasolevate ja hooldust vajavate kellade jaoks ei ole kunagi piisavalt palju kellameistreid. Ja oskajaid jääb vähemaks, mitte ei tule juurde.

Peavedru silla paigaldamine. FOTO: Sander Ilvest

Et kellamehhanismi lahtivõtmine ja kokkupanemine enam-vähem õnnestuks, on muidugi vaja mõningaid omadusi. Peab suutma tundide kaupa keskenduda. Ei pea tingimata olema lähinägelik, aga see on abiks. Siiski saab hakkama igat moodi, sest varem või hiljem tuleb luup ikkagi vähemalt mõnede operatsioonide jaoks silma panna. Käte mikrolliigutused võiks olla enam-vähem kindlad. Ärrituda ei tohi, kui mõni mikroskoopiline detail ei taha kohe täpselt laagrisse sobituda. Suuremate mehhanismide monteerimise kogemus on abiks, aga siin tuleb väga ruttu ette piir, kus taipad, et sa ei pääse millelegi otse ligi, mõõdustik on sel määral kahanenud, et kogu montaaž toimub justkui

distsantsjuhtimiselt. Ja distantsjuhtimisel on oma töövõtted, mida 17-võtmega ja haamriga omandada ei õnnestu.

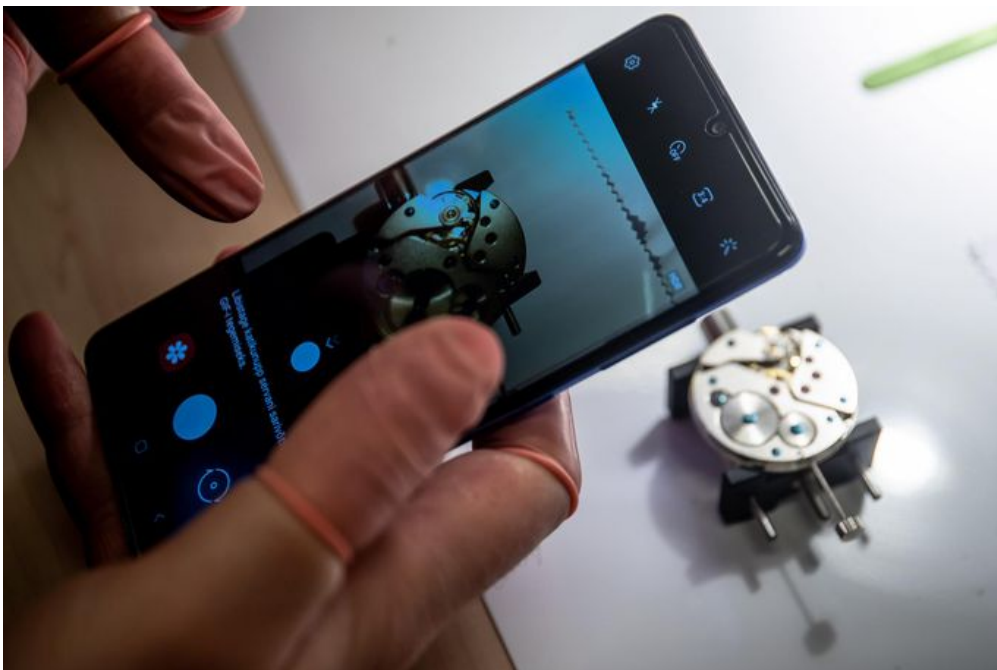

Jaanus Lillenbergi kellamehhanismi lahtivõtmise ja kokkupanemise koolitus. FOTO:SANDER ILVEST/POTIMEES FOTO: Sander Ilvest

Muidugi on selge, et töökorras kellamehhanismi kontrollitud tingimustes lahtivõtmine ja õnnestunud kokkupanemine professionaalse juhendaja pilgu all ei tee kellestki veel kellameistrit. Lillenberg soovib tungivalt iga lahtitõstetud hammasratta ja elemendi kohe ära pildistada. Väga ruttu on selge, et see on ka ainus mõistlik meetod, kuidas mehhanismi hiljem uuesti tiksumas kuulda. Aju ei üldista esimest korda nähtud elemente ja nende asukohti piisavalt. Hammasrattad, mille asukohad tundusid lahtivõtmisel üheselt selged, võivad vastupidises suunas liikudes millegipärast sobida kuhugi veel. Tegelikult see ainult tundub nii, nad sobivad ainult oma õigetesse kohtadesse. Ja mootorite lahtivõtmise käigus tekkinud ettekujutus metallide tugevusest tuleb kellamehhanismide juures kohe ära unustada. Peaaegu kõike, mis on nii väike, on kerge ära lõhkuda.

Ma sain oma kellamehhanismi tagasi kokku ja see hakkas tööle. Oli üks element, mis jäigi vastu ajama – ankru tõstis lõpuks paika ikkagi Lillenberg. Kuigi ma nägin täpselt laagrit, kuhu telg sobima pidi, midagi jäi siiski puudu. Kui see midagi jääb puudu, tuleb lihtsalt aeglasemalt hingata ja ilma igasuguste emotsioonideta üha uuesti proovida. Sa ei saa panna oma tegevusse rohkem jõudu. Ainult rohkem kontsentratsiooni.

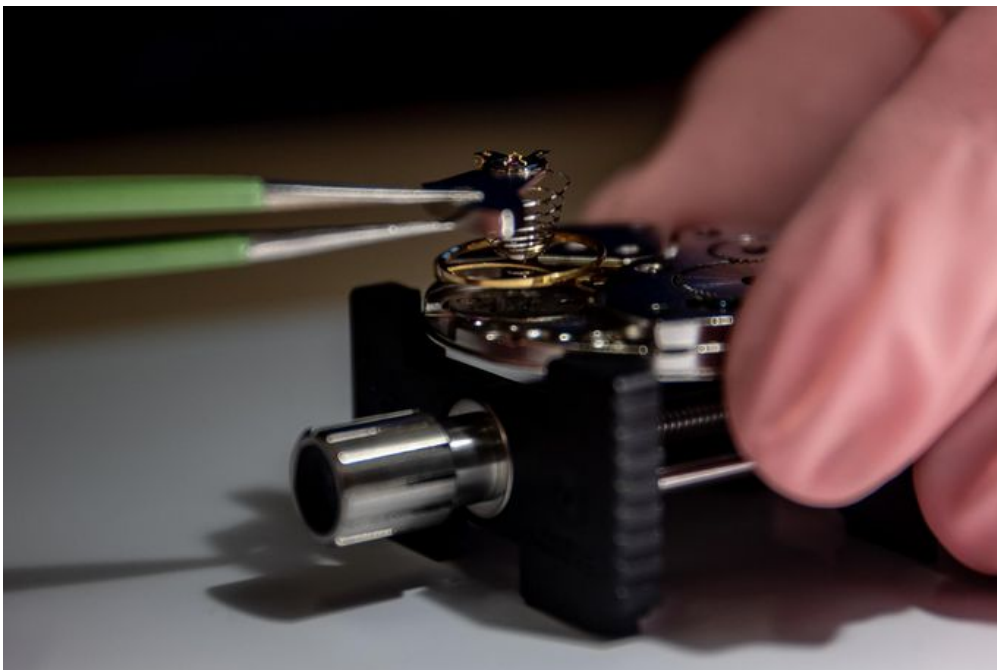
Nii et kui te lõhkusite lapsepõlves laiali kellamehhanismi ja ei osanud seda enam kokku tagasi panna, aga tahaksite selle episoodiga rahu teha, või kui te tahate aru saada, kuidas hammasrataste süsteem just täpselt teie päeva tükeldab ja jaotab, või [kirjuta siia ise põhjus], siis minge ja küsige Lillenbergi käest. Ta ütleb teile, kuidas.

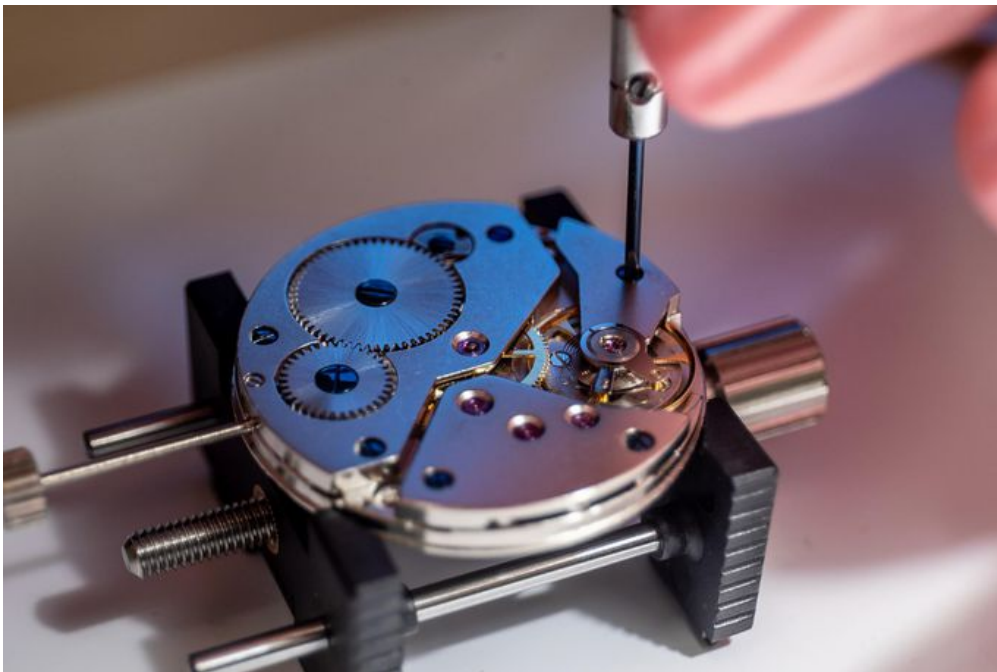
Kui sa midagi lahti võtad, pildista see kohe ära. Ilma dokumenteerivate fotodeta tekib kokkumonteerimisel hämmastavalt palju segadust. FOTO: Sander Ilvest

Tagasi koolis – kunagi pole liiga hilja. Loo autor kuulab Jaanus Lillenbergi selgitusi kellamehhanismi tööpõhimõtete kohta. FOTO: Sander Ilvest

Siin on näha kellamehanismi monteerimise reaalsus. Pidevalt on miski vaateväljas ebaterav, pidevalt peab keskenduma olulise teravustamisele ja selgele nägemisele. Ja silmad väsivad. FOTO: Sander Ilvest

Jaanus Lillenbergi kellamehanismi lahtivõtmise ja kokkupanemise koolitus. FOTO:SANDER ILVEST/POTIMEES FOTO: Sander Ilvest

Ankru eemaldamine. FOTO: Sander Ilvest

Balansi eemaldamine. FOTO: Sander Ilvest

